

**Фабрицій Наталя, магістрантка,  
науковий керівник:  
кандидат педагогічних наук,  
доцент Борин Г.В.**

*кафедра теорії та методики дошкільної та спеціальної освіти  
Педагогічний інститут  
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,  
м. Івано-Франківськ, Україна*

УДК 373.21

**Художньо-естетичне виховання старших дошкільників як  
психолого-педагогічна проблема**

*У статті проаналізовано погляди учених щодо художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку в сучасних умовах та окреслено оптимальні педагогічні підходи щодо ефективного неперервного науково-методичного забезпечення означеної діяльності в умовах дошкільного навчального закладу.*

*Ключові слова: психолого-педагогічний супровід, художньо-естетичне виховання, творчий розвиток, діти дошкільного віку.*

Глобальні зміни в різних сферах життєдіяльності, динамічність і глибина перетворювань навколишньої дійсності, розширення інформаційного простору впливають на зростання активності людини в усвідомленні особистісно-значимих та світових процесах. Реальна ситуація існування людини у сучасному світі потребує його якісних змін. Тому актуальною є проблема розвитку творчих якостей особистості, формування креативності, виховання духовності, самореалізації і саморозвитку. Вчені різних країн визнають велике значення не тільки у художньо-естетичному, але й у загальному розвитку особистості. Накопичені вітчизняними та іноземними дослідниками факти дозволяють припустити, що художньо-естетична діяльність дитини позитивно впливає на розвиток інтелектуальних та творчих здібностей. Таким чином, залучення до мистецтва є потужним засобом впливу на становлення та розвиток особистості.

У наш час проблема художньо-естетичного виховання в розвитку особистості, формування її естетичної культури - одне з пріоритетних

завдань дошкільної освіти. Зазначена проблема розроблена досить повно в працях вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів. Серед них Д. Джола, Д. Леонт'єв, Б. Лихачов, А. Макаренко, А. Мелик-Пашаєв, В. Шацька, Б. Неменський, В. Сухомлинський, Е. Торошилова й інші.

Важливою складовою всебічного гармонійного розвитку особистості є естетичне виховання. Загальновідомо, що естетичне виховання – послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток сприймання і розуміння прекрасного у мистецтві, природі, взаєминах людей, художніх потреб і здатності до художньої творчості; складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини.

Існує безліч визначень поняття естетичне виховання, але, розглянувши лише окремі з них, вже можна назвати сутність та складові поняття: процес цілеспрямованого впливу; формування здібності сприймати і бачити красу мистецтва і життя, оцінювати її; формування естетичних смаків та ідеалів особистості; розвиток здатності до самостійної творчості і творення прекрасного.

Л. Артемова та О. Чинаєва зазначають, що естетичне виховання - це :

- вплив на розвиток особистості всієї навколишньої дійсності, її естетичної значущості для людини;
- залучення людини до художньої культури;
- спеціальна система заходів у структурі художнього життя суспільства, спрямованих на поширення знань про мистецтво, на розвиток художньої самодіяльності тощо [2, с. 65].

Т. Фокіна вважає: «Художньо-естетичне виховання - виховання цілісної гармонійно розвиненої особистості, для якої характерними є сформованість естетичної свідомості, наявність системи естетичних потреб та інтересів, здібностей до творчості, правильне розуміння прекрасного в дійсності і мистецтві» [5, с. 36].

Кінцевою метою естетичного виховання є гармонійна особистість, всебічно розвинена людина: у якій присутнє бажання творити, розуміти красу життя та красу мистецтва. Ця мета також відбиває стан і особливість естетичного виховання, як частини всього педагогічного процесу. Будучи спрямованим на формування творчої особистості, здатної адекватно сприймати прекрасне і потворне, наділеної чуттям міри у творенні художніх цінностей, естетичне виховання передбачає розвиток почуттєвої сфери особистості, з якою тісно пов'язаний її моральний світ. Художньо-естетичне виховання повинно формувати художній смак, виробляти й удосконалювати в дитині здатність естетичного усвідомлення прекрасного в мистецтві і в житті, правильно розуміти й оцінювати його. Важливо виховати, розвинути такі якості, такі здібності, які дозволять особистості не тільки досягти успіху в будь-якій діяльності, але і бути творцем естетичних цінностей, насолоджуватися ними і красою навколишньої дійсності. Крім формування художньо-естетичного ставлення дітей до дійсності і мистецтва, художньо-естетичне виховання паралельно вносить вклад і у всебічний розвиток. Воно сприяє формуванню моральності людини, розширює його пізнання про світ, суспільство і природу. Різноманітні творчі заняття дітей сприяють розвитку мислення і уваги, волі, наполегливості, організованості, дисциплінованості.

Існують різні визначення поняття «художньо-естетичне виховання», але розглянувши лише деякі з них, можна виділити основні положення, що вказують на його сутність. По-перше, це процес цілеспрямованого виховання почуття прекрасного. По-друге, це формування здатності сприймати й бачити красу в мистецтві й житті, оцінювати її. По-третє, завдання художньо-естетичного виховання полягають у формуванні художнього смаку. І, нарешті, по-четверте, - розвиток здатності до самостійної творчості й створення прекрасного, розвиток уміння творчо створювати продукти творчості. Своєрідне розуміння сутності художньо-естетичного виховання обумовлює й різні підходи до його цілей. Тому

проблема цілей і завдань художньо-естетичного виховання вимагає особливої уваги.

Художньо-естетичне виховання складається з трьох основних видів діяльності: знайомство з художнім твором; отримання мистецтвознавчих знань; художня творчість. Успішний художньо-естетичний розвиток обдарованих дітей зумовлено дотриманням низки методичних принципів, це зокрема урахування вікових, індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку; врахування національних, культурних, регіональних традицій. Педагогу потрібно відчувати психологічну атмосферу в групі: вміти спостерігати за дітьми; сприймати вираз очей вихованців, звертати увагу на їхню поведінку і настрій; бачити себе з боку очима дітей; прагнути поставити себе на місце дитини; визнавати свої помилки; бути щедрим на схвалення, заохочення; звертати увагу на взаємини дітей у колективі [2].

Ефективним шляхом всебічного гармонійного розвитку особистості є залучення дошкільників до художньо-естетичної діяльності, яка включає зображувальну, музичну, театралізовану, художньо-мовну діяльність. Ці види діяльності виконують функцію позитивно-емоційного збагачення, викликають емоції радості, захоплення, натхнення, витісняють тривожність, напругу, почуття безпорадності. Означена діяльність задовольняє гостру потребу дітей у самовиявленні і є одним із найулюбленіших занять. У цьому виді діяльності дошкільники виявляють високу зацікавленість і, що важливо, невелику стомлюваність.

Художньо-естетична діяльність є важливим елементом педагогічного процесу. Через цю діяльність здійснюється знайомство дитини з національними та світовими надбаннями культури, які знайшли своє відображення у різних видах мистецтва; розвиваються розумові здібності дітей, їх інтелект; збагачується емоційна сфера і культура почуттів; формується система моральних цінностей; з'являються можливості вибору дитиною виду і жанру мистецтва для творчості; розвиваються художні смаки, здібності, естетичні переваги.

Формування естетичної культури, творчих здібностей особистості, виховання естетичних смаків, почуттів, потреб набуває особливої значущості саме в дошкільному віці, оскільки знання, вміння та навички, отримані в ранньому дитинстві, значним чином впливають на її подальший розвиток. Естетичне виховання, як цілеспрямована система заходів, покликана пробудити у душі кожної людини потяг до краси, захоплення перед прекрасним у всіх його проявах, яке дозволить йому творити світ. Науковці вважають, що починати прилучати дитину до творів мистецтва треба якомога раніше – з дошкільного віку, причому виховувати її не як споглядальника і слухача, а як активного творця краси.

Саме дошкільний вік є для дитини сенситивним до сприйняття, усвідомлення прекрасного, формування художнього смаку й творчих здібностей. Проблема своєчасного виявлення інтересів, здібностей і нахилів дітей, формування творчої особистості вже з перших років життя вихованця на сучасному етапі вкрай актуальна, а отже, керівництво образотворчою діяльністю у ДНЗ потребує окремої уваги з боку завідувача, методиста, вихователів шляхом тісної взаємодії з сім'ями вихованців.

#### Література

1. Артемова Е.С. Чинаева О.П. Некоторые теоретические и практические проблемы эстетического воспитания / Е.С. Артемова, О.П. Чинаева // Вопросы философии. –1987. – № 4 – С. 63 - 67.
2. Борин Г. Обдарована дитина: психолого-педагогічний аспект діяльності педагога в умовах ДНЗ // Матеріали ІІ науково-практичної конференції «Соціальні трансформації у кризовий період». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 33-37.
3. Варккі М. Дитина у світі творчості: Творче та естетичне виховання дошкільнят / М. Варккі // Дошкільне виховання. – 2003. – № 6. – С. 57–67.

4. Програма розвитку дитини дошкільного віку. Українське дошкілля / О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 264с.
5. Фокіна Т. Програма художньо-естетичного розвитку дошкільників / Т. Фокіна // Дошкільне виховання. – 1999. – № 1. – С.35-38.

**Artistic and aesthetic education of senior preschool children as a psychological and pedagogical problem**

The article analyzes the views of scientists on artistic and aesthetic education of preschool children in modern conditions and outlines the optimal pedagogical approaches for effective continuous methodological support in terms of the designated kindergarten.

Keywords: psychological and pedagogical support, artistic and aesthetic education, creative development, preschool children.